

Działania na rzecz odnowy wsi w województwie śląskim



Pierwsze działania związane z popularyzacją idei odnowy wsi w woj. śląskim zostały zainicjowane przez Śląski Związek Gmin i Powiatów równo 20 lat temu. Zorganizowany wówczas w czerwcu 2002 r. wyjazd studyjny do woj. opolskiego miał na celu poznanie doświadczeń rozwijającego się wówczas bardzo dynamicznie opolskiego programu odnowy wsi. Wprowadzenie w życie nowej metody rozwoju obszarów wiejskich bazującej na dobrowolnym, oddolnym zaangażowaniu mieszkańców wsi, wspieranych z poziomu gminnego i regionalnego, stało się bardzo atrakcyjną propozycją również dla liderów wiejskich z terenu woj. śląskiego.

W latach 2002–2003 Związek przeprowadził Program Pilotażowy „ODNOWA WSI ŚLĄSKIEJ” (wzorowany na programie opolskim). Początkowo do pilotażu przystąpiły dwa powiaty (gliwicki, cieszyński), sześć gmin (Rudziniec, Gierałtówice, Sośnicowice, Pilchowice, Hażlach, Goleśzów) oraz 8 sołectw, położonych na ww. terenach. W maju 2003 r. dołączyła Gmina Suszec (powiat pszczyński) z 2 sołectwami. Podczas pierwszego roku realizacji pilotażu wyłoniono grupy liderów wiejskich, którzy przeszli kompleksowy cykl szkoleniowo-aktywizujący, na który składały się: udział w wyjazdach studyjnych, wizytacje lokalnych sołectw przez moderatorów odnowy wsi, organizacja spotkań oraz warsztatów strategicznych dot. planowania w procesie odnowy wsi. Należy podkreślić, że nowo powstałe grupy liderów wiejskich wykazały się dużym zaangażowaniem, realizując bez większego zewnętrznego wsparcia finansowego wiele kreatywnych przedsięwzięć wpisujących się w przyjęte przez nich sołeckie plany odnowy i rozwoju wsi.

Pilotaż przyniósł na tyle obiecujące rezultaty, że udało się doprowadzić do znaczącego rozszerzenia programu na skalę regionalną. Dzięki staraniom Związku, a także ówczesnego dyrektora Wydziału Terenów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego – Jerzego Motłocha, 22 maja 2006 r. Sejmik Województwa Śląskiego przyjął Program Odnowy Wsi Województwa Śląskiego na lata 2006–2010, stwarzając ramy wsparcia organizacyjnego i finansowego dla działań na rzecz odnowy wsi w perspektywie 5 kolejnych lat. Był to wówczas trzeci w Polsce regionalny program – po województwach: opolskim i pomorskim. Głównymi partnerami przy jego realizacji zostali: Śląski Związek Gmin i Powiatów oraz Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego, a także liczne samorządy gminne

i powiatowe, które wyraziły wolę przystąpienia do Programu.

Program objął szkoleniami grupę 112 sołectw z terenu woj. śląskiego, które przeszły opisany wyżej pełny cykl szkoleniowo-aktywizujący zakończony wypracowaniem sołeckich programów odnowy wsi. Pomysły i konkretne projekty społeczności lokalnych mogły liczyć na granty finansowe przyznawane w konkursie przedsięwzięć odnowy wsi z budżetu województwa śląskiego (co roku udostępniano na ten cel kwotę między 1,3 a ok. 3 mln zł), a sołectwa mogły również rywalizować w zorganizowanym rok do roku, wzorem woj. opolskiego, konkursie „Piękna wieś województwa śląskiego”. W tym czasie Związek organizował uzupełniającą liczne spotkania, seminaria i konferencje, a także wyjazdy studyjne, których tematyka stanowiła odzwierciedlenie aktualnych potrzeb liderów wiejskich.

W czerwcu 2009 r. województwo śląskie było gospodarzem III Ogólnopolskiego Kongresu Odnowy Wsi, który odbył się w Podlesicach (gmina Kroczyce). Kongres zgromadził ok. 1000 liderów wiejskich z całego kraju,

Pomysłodawcą pilotażowych działań na rzecz odnowy wsi w województwie śląskim był dr FERDYNAND MORSKI – ówczesny dyrektor Biura SZGiP

ekspertów ds. rozwoju wsi oraz przedstawicieli świata nauki. Uczestnicy mogli zapoznać się z dotychczasowymi efektami śląskiego programu regionalnego, biorąc udział w kilku trasach studyjnych po województwie śląskim, które były uzupełnieniem bogatego programu merytorycznego i artystycznego tego wydarzenia.

Niestety, w kolejnych latach po roku 2010 nie udało się doprowadzić do uruchomienia kontynuacji wsparcia programu z poziomu regionalnego, mimo wielu prób podejmowanych przez Związek, jak i same grupy odnowy wsi. Brak decyzji o uruchomieniu kontynuacji tłumaczono najczęściej coraz większą dostępnością inicjatyw i programów finansowanych środkami Unii Europejskiej, w tym m.in. dynamicznym rozwojem podejścia LEADER.

Śląski Związek Gmin i Powiatów starał się – mimo tych niesprzyjających okoliczności w kolejnych latach – podtrzymywać na miarę swoich ograniczonych możliwości finansowych zaangażowanie i wsparcie kompetencyjne dla liderów wiejskich w regionie, organizując szkolenia, warsztaty, spotkania liderów odnowy wsi, wyjazdy studyjne i inne formy wsparcia. Samorząd Województwa Śląskiego kontynuował z kolei konkurs „Piękna wieś

województwa śląskiego”. Jednak brak istotnego wsparcia finansowego z poziomu regionu dla zaplanowanych w sołeckich planach odnowy przedsięwzięć doprowadził do stopniowego wygaszenia zaangażowania społecznego, a tym samym do wyczerpania się dotychczasowej formuły programu.

W roku 2013 Związek wraz z gminą Strumień był gospodarzem spotkania inauguracyjnego formalne utworzenie Polskiej Sieci Odnowy i Rozwoju Wsi, jako ogólnopolskiej platformy gmin zainteresowanych wspieraniem społeczności lokalnych w nurcie odnowy i rozwoju wsi. Burmistrz Strumienia – Anna Grygierek została wybrana I Przewodniczącą PSORW, a Związek przez kolejne dwa lata pełnił rolę sekretariatu tej Sieci. Następnie od roku 2014 Związek wspierał tworzenie Sieci Najciekawszych Wsi, jako flagowego produktu PSORW. Wspólnie z 4 sołectwami z terenu woj. śląskiego, tj. Istebną, Kozłowem, Trzebniewem i Złotym Potokiem, posiadającymi znaczące walory przestrzenne i wyjątkowo zachowane zasoby materialnego dziedzictwa kulturowego, Związek zrealizował regionalny projekt wdrożeniowy Sieci Najciekawszych Wsi. Z PSORW Związek współpracuje do chwili obecnej jako członek wspierający. Bieżąca współpraca to przede wszystkim organizowanie wspólnych przedsięwzięć konferencyjnych realizowanych w duchu odnowy wsi, często współfinansowanych przez Krajową Sieć Obszarów Wiejskich.

*Opracowanie:
Witold Magryś, Marta Żelezny*